

Petra Pauli
Tf prefekt
Institutionen för pedagogiskt arbete

Utbildningsdepartementet

Högskolan i Borås remissvar över betänkandet SOU 2024:81 Ämneskunskap och lärarskicklighet: En reformerad lärarutbildning U2024/02723

Högskolan i Borås överlämnar härmed sitt remissvar avseende betänkandet SOU 2024:81 Ämneskunskap och lärarskicklighet: En reformerad lärarutbildning.

Sammanfattning och konsekvenser

Högskolan i Borås avser enbart att svara betänkandet i fråga om förskolläraryrket och grundlärarutbildningen, vilka är de utbildningar som för närvarande bedrivs vid lärosätet.

Högskolan i Borås ser i grunden positivt på att ökade förkunskapskrav vore önskvärt samt instämmer med betänkandet beträffande betydelsen av att skapa förutsättningar för att höja status för förskollärare och lärare. Högskolan i Borås avvisar dock att höjda behörighetskrav är rätt väg att gå för att höja läraryrkets status och attraktivitet eftersom vi ser negativa konsekvenser av detta både för lärarförsörjningen nationellt och lokalt.

Högskolan i Borås avvisar betänkandets förslag att lärosäten ska få ett gemensamt uppdrag att planera utbud och dimensionering av lärarutbildningar eftersom det föreligger oklarheter i hur samordning och dimensionering ska genomföras i operativ mening. Högskolan i Borås ser dock en potential i att samverka och samarbeta över lärosätesgränser och därigenom skapa starka utbildningar av hög kvalitet.

Högskolan i Borås avvisar den innehållsmässiga detaljstyrning som genomsyrar betänkandet. Att så tydligt detaljstyra ett utbildningsområde mot vissa teorier och metoder och utelämna andra relevanta teorier och metoder kan ses som ett hot mot den akademiska friheten.

Högskolan i Borås avvisar också betänkandets tydligt uttalade fokus på praktiska färdigheter. Genom detta fokus på det praktiska görandet finns en risk att lärares professionella ställning hotas både i klassrummet och som samhällsaktör. I förlängningen innebär detta att lärarstudenter utbildas till ett yrke som i huvudsak är tekniskt och metodorienterat och yrket riskerar därmed att förlora sin professionalitet och autonomi.

2025-03-13

2 (5)

Högskolan i Borås är i grunden positiv till en översyn av och ett minskat antal examensmål. Denna minskning måste dock genomföras på ett sådant sätt att stofffrängsel inte uppstår eller att avgörande inslag går förlorade.

Högskolan i Borås är positiv till att utredningen föreslår kvalitetsstärkande åtgärder för att kompensera för det bortfall i studentantal som de höjda behörighetskraven förväntas medföra. De kvalitetsförstärkande åtgärderna kommer att bli avgörande för att framgent kunna skapa stabila ekonomiska planeringsförutsättningar för lärosätet att fortsatt bedriva förskolläraryrket och lärutbildningar med hög kvalitet.

Övergripande synpunkter

Synpunkter gällande kapitel 11 Bättre förberedda och mer motiverade studenter

Högskolan i Borås är överens med utredaren om att det vore önskvärt med bättre förkunskaper hos studenterna. Dock ställer vi oss frågande till om höjda behörighetskrav ger den avsedda statushöjande effekten och att åtgärden kommer att påverka kvarvaro i den positiva riktning som framställs i betänkandet.

I betänkandet föreslås att studenter ska kunna komplettera sitt betyg för att nå en nivå som motsvarar C eller D genom behörighetsgivande kurser. Här krävs dock klargörande kring vad det är som ska bedömas och hur en likvärdig och rättssäker bedömning på nationell nivå ska ske.

Synpunkter gällande kapitel 13 Ökat behov av samverkan

I betänkandet föreslås att lärosätena genom regleringsbrev får i uppdrag att gemensamt planera ett varierat utbud och dimensionering av lärutbildningarna. Högskolan i Borås ställer sig frågande till detta, då det skulle kräva en nationell samarbetsstruktur och samverkande funktioner mellan lärosätena som idag saknas men skulle kunna utvecklas på sikt.

Det föreligger även oklarheter huruvida detta skulle genomföras i operativ mening, både gällande styrning och ur ett ekonomiskt perspektiv i relation till lärosätena att internt fördela resurser. Utredningens förslag riskerar därigenom att bli detaljstyrande på ett sådant sätt att de är svåröfrenliga med autonoma lärosätens planering och genomförande av sina verksamheter.

Högskolan i Borås ser dock positivt på att betänkandet lyfter vikten av samverkan för tillgång till lärutbildning i hela landet, även för orter som i dagsläget inte har förskolläraryrket och lärutbildning. Högskolan i Borås ingår i samverkan med lärosäten i västsverige. Samverkan och samarbete över lärosätesgränser kan på sikt stärka kvalitet, kompetensförsörjning och öka möjligheten för att fortsatt utbilda studenter i regionen.

Synpunkter gällande kapitel 14 Utveckla innehållet i lärutbildningarna

I kapitlet konstateras att den kunskap om pedagogiska metoder som finns tillgänglig i lärutbildningen idag inte är tillräcklig för lärares yrkesutövning (se också 10:5). Utifrån vårt perspektiv är det omöjligt att i en grundutbildning för lärare bidra med en heltäckande presentation av all praktikkunskap, som yrket kommer att kräva.

Högskolan i Borås anser att en målsättning för nuvarande utbildningar är och har varit att de är vetenskapligt grundade med nödvändiga inslag av praktikkunskap, som bidrar med kunskap, så att studenter förmår väva samman teori och praktik i sin yrkesutövning. Betänkandets alltför

2025-03-13

3 (5)

ensidiga betoning på ”det praktiska” medför att lärarstudenter erbjuds en utbildning, som ger dem ett metodorienterat och tekniskt yrke och inte en professionell och autonom yrkesroll. En risk vi ser är att lärarstudenter kommer att examineras från sin utbildning utan förståelse för den roll de har i en samhällelig kontext, vilken sträcker sig långt utanför klassrummet och det praktiska görandet. Genom ett tydligt fokus på det praktiska görandet ser vi en risk att lärares professionella ställning hotas, både i klassrummet och som samhällsaktör. Högskolan i Borås ser med oro på att utredningen är trendinspirerad, (se exempelvis ”mindset och grit” (15:8) och ”testbaserat lärande” (14.1.1.) liksom dikotomiserande där till exempel teori ställs mot praktik (14.1) och phonics mot helordsmetoden (16.3). I betänkandet rekommenderas särskilda forskningsfält, särskilda testmetoder och särskilda metoder för läsinlärning utan tydlig vetenskaplig underbyggnad men också utan hänsyn till mångårig forskning som varnar för ett ensidigt synsätt på dessa företeelser.

Betänkandets tilltro till att föreslagna förändringar skulle innebära att nyblivna lärare inte upplever att de har luckor i sin yrkeskompetens när de påbörjar sin första lärartjänst är ogrundad.

Synpunkter gällande kapitel 15 Ökat fokus på kognitionsvetenskap

Högskolan i Borås instämmer inte i kapitlets huvudsakliga argument där ett ökat fokus på kognitionsvetenskap skrivs fram i förskolläro- och lärarutbildningen. Kognitionsvetenskap ingår sedan 2021 som en del i förskolläro- och lärarutbildningarna. Det är därför problematiskt att utredningen pekar ut att kognitionsvetenskapen ska bidra med väsentligt nya kunskaper. Detta märks i betänkandets exempel att elever med hjälp av kognitionsvetenskapen ska få förmågan att jämföra olika statsskick (15.2.2). Att lära elever att göra den typen av kontrasteringar är naturligtvis inget nytt och rymms redan i traditionell ämnesdidaktik. Samma sak gäller för exemplet att kognitionsvetenskapen bidrar med kunskap om vikten av att introducera ett nytt ämnesinnehåll för elever genom att relatera det till något som är välbekant (15.3).

Framgent ser vi en risk att det sker en förskjutning av relationella perspektiv mot mer kategoriska perspektiv om det kognitionsvetenskapliga perspektivet skulle bli för dominerande. Om fokus blir för ensidigt på kognitionsvetenskap och kognition och utbildningsinnehållet inte ses i ett helhetsperspektiv så kan viktig kunskap komma att saknas i utbildningen.

Betänkandets utgångspunkt om att lärarutbildare behöver kompetensutvecklas i kognitionsvetenskap visar bristande förståelse för att akademiska lärare skaffar sin kunskap genom ständigt pågående forskning och forskningsanknytning och inte genom enstaka utbildningsinsatser.

Högskolan i Borås ställer sig också frågande till den föreslagna detaljstyrningen av akademiska lärares kompetensutveckling. Det är också problematiskt att utredningen så tydligt pekar ut att de lärarutbildare som inte är beredda att styra om sin undervisning och forskning till ett kognitionsvetenskapligt perspektiv kan komma att bli övertaliga.

Det finns sammantaget inget belägg för att ett reformerat innehåll med ökat fokus på kognitionsvetenskap, skulle utgöra mer relevant och användbar kunskap för kommande yrkesutövning än nuvarande utbildning. Vi ser därför inte att betänkandets grundantagande om att enbart kognitionsinformerade modeller är tillräckliga lösningar för komplexa problem.

2025-03-13

4 (5)

Synpunkter gällande kapitel 16 Ökat fokus på undervisning om läs- och skrivutveckling

Högskolan i Borås är positiv till ett stärkt fokus på läs- och skrivinläring inom ramen för lärarutbildningarna. Vi är också positiva till att lärarstudenter ska kunna förstå betydelsen av vetenskapligt grundade teorier och metoder för undervisning inom läs- och skrivinläring.

Högskolan i Borås avvisar dock att utredningen föreslår användningen av ett särskilt läsinlärningsperspektiv på bekostnad av andra perspektiv. Vi ställer oss inte heller bakom argumentationen om ett enda läsinlärningsperspektiv då det inom etablerad läsforskning inte är tillämpligt att låta ett tillvägagångssätt dominera. Svensk och internationell forskning förordar en balanserad läs- och skrivundervisning där det bästa inom olika metoder tas tillvara. Inom detta forskningsområde förespråkas en bred ansats och en pedagogik som bygger på explicit undervisning av den alfabetiska koden, samt läsning och skrivning i meningsfulla sammanhang där en medveten undervisning i läsförståelsestrategier ingår. Med en sådan pedagogik finns också möjligheter att möta den problematik som framträder i internationella mätningar, såsom PIRLS och PISA, av svenska elevers läsförståelse. PIRLS (2021) visar att såväl mätvärdena för läsförståelse som för läsintresse, liksom läsning i tid mätt, minskar för svenska tioåringar. För att motverka dessa trender är det uppenbart att en bred ingång och olika didaktiska verktyg behövs. Mot bakgrund av ovanstående är det svårt att förstå på vilka vetenskapliga grunder utredningen ensidigt betonar en metod, phonics som innebär strukturerad ljudningsundervisning. Noterbart är också att kommersialiserade produkter uppmuntras i betänkandet, exempelvis material från Legilexi (16.1).

Betänkandet utgår ifrån att evidensbaserade studier ska vara grunden för skolans vetenskaplighet. Enligt vår uppfattning finns inte tillräcklig evidens för att en läs- och skrivundervisning i F-3 som helt baseras på phonics är bättre för alla elever än en balanserad läs- och skrivundervisning där olika metoder används. Det ligger därför en fara i att välja en enda namngiven metod phonics.

Betänkandet pekar ut formorienterad undervisning (avsnitt 16.4) som en universallösning. Detta är problematiskt i relation till den bredare forskningen om läsundervisning som visar på vikten av en betydelseorienterad läsundervisning. Det måste i sammanhanget också påpekas att det ingenstans i betänkandet nämns hur den skönlitterära undervisningen passar in. Det är samtidigt viktigt att understryka att det inte finns någon motsättning mellan att tillämpa strukturerad ljudningsmetod och att något senare i undervisningen uppmärksamma innehållet i texter.

I betänkandet beaktas inte förskolans unika kontext. Undervisning och specifikt undervisning kring läs- och skrivinläring men även språkutveckling i stort har i betänkandet inslag som står i motsats till förskolans holistiska syn på lärande och undervisning. I betänkandet framställs förskolan i hög grad som en förberedande verksamhet inför skolan där förskolans egenvärde försvinner. Även om lek och omsorg nämns som utmärkande för förskolan pekar ändå betänkandet på en tydlig instrumentell syn på lärandet och en skolifiering av verksamheten. Det föreligger därigenom en risk att helhetsperspektiv på barns utveckling, lekens betydelse och lärande förloras.

Synpunkter gällande kapitel 17 Uppdaterade examensmål

Högskolan i Borås är i grunden positiv till en översyn av och ett minskat antal examensmål. Minskningen får dock inte göras på ett sådant sätt att stoffträngsel uppstår inom ramen för färre mål. Innehållsmässigt ser vi med oro på betänkandets förslag om att minska antalet examensmål genom att inte längre inbegripa frågor som rör mänskliga rättigheter och värdegrund som separata examensmål (17.4). Samhällsutvecklingen pekar på ett ökat behov av att uppmärksamma demokratiska värden. Denna ideologiska förskjutning kan riskera en politiserad detaljstyrning.

2025-03-13

5 (5)

Synpunkter gällande kapitel 18 Kvalitetsförstärkning av lärarutbildningarna

Högskolan i Borås kan konstatera att betänkandet lyfter bristande resurser som ett reellt problem för lärarutbildningarna framgent. Med den minskning i studentantal som de förändrade behörighetskraven kommer att leda till så kommer detta att påverka kvalitetsarbetet och omfattningen av lärarledd tid. Högskolan i Borås ser positivt på betänkandets förslag om bibehållna takbelopp och ökade prislappar. För lärosätet är detta avgörande för att kompensera den förväntade minskning av HST och HPR. Eftersom Högskolan i Borås under nuvarande förutsättningar inte kan räkna med att söktrycket till utbildningarna ökar så kommer de kvalitetsförstärkande åtgärderna att bli avgörande för stabilisering och kontinuitet.

Högskolan i Borås har svårt att över tid överblicka de konsekvenser både gällande HST och HPR som de höjda behörighetskraven kommer att innebära för lärarutbildning. Det bortfall som behörighetskravet ger behöver förutom de kvalitetsförstärkande åtgärderna kompenseras med ett ökat söktryck och högre genomströmning eftersom utgångsläget i dag är lågt. Betänkandet bygger på grundantagandet att söktrycket per automatik kommer att öka med de höjda behörighetskraven. Vi ställer oss frågande till om så kommer att ske.

Högskolan i Borås vill betona att kvalitetsstärkande åtgärder kommer att bli helt avgörande både för att upprätthålla ekonomiskt hållbara utbildningar och för en stärkt kvalitet inom lärarutbildningarna.

Mats Tinnsten
Rektor

Petra Pauli
Tf prefekt

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign